

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
MELCHIORA WATHELETA
přednesené dne 26. března 2015¹

Věc C-67/14

**Jobcenter Berlin Neukölln
proti
Nazifě Alimanovič,
Sonitě Alimanovič,
Valentině Alimanovič,
Valentinovi Alimanovičovi**

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Bundessozialgericht (Německo)]

„Nařízení (ES) č. 883/2004 — Směrnice 2004/38/ES — Občanství Unie — Rovné zacházení — Občané Unie, kteří pobývají na území jiného členského státu a nemají již postavení pracovníků — Právní předpisy členského státu upravující vyloučení těchto osob ze zvláštních nepríspevkových peněžitých dávek“

I – Úvod

1. Podstatou této žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce je, zda členský stát může z nároku na nepríspevkové dávky určené k zajištění živobytí ve smyslu nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení², ve znění nařízení Komise (EU) č. 1244/2010 ze dne 9. prosince 2010³ (dále jen „nařízení č. 883/2004“), vyloučit státní příslušníky jiných členských států, kteří nejsou nebo již nejsou hospodářsky činní a nacházejí se v situaci sociální potřeby.

2. Tato problematika je citlivá z lidského i právního pohledu. Soudní dvůr se bude muset vyslovit k ochraně, kterou unijní právo poskytuje těmto občanům, jak z hlediska jejich finanční situace, tak i z hlediska jejich důstojnosti, a dále ke skutečnému rozsahu základního práva na volný pohyb, které je základním prvkem evropské integrace.

3. V této souvislosti se bude Soudní dvůr muset znovu zabývat vztahem mezi nařízením č. 883/2004 a směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS⁴.

1 — Původní jazyk: francouzština.

2 — Úř. věst. L 166, s. 1; Zvl. vyd. 05/05, s. 72, a oprava Úř. věst. 2004, L 200, s. 1.

3 — Úř. věst. L 338, s. 35.

4 — Úř. věst. L 158, s. 77; Zvl. vyd. 05/05, s. 46, a opravy Úř. věst. 2004, L 229, s. 35, a Úř. věst. 2005, L 197, s. 34.

4. První část odpovědi na tyto otázky podal Soudní dvůr nedávno ve věci *Dano*⁵. Neobvyklý ohlas, který rozsudek Soudního dvora zaznamenal v evropských médiích, jakož i veškeré politické výklady s ním spojené, potvrzují význam a citlivost problému.

5. Po vydání tohoto rozsudku není pochyb, že členské státy mohou – aniž jsou povinny – odepřít nárok na dávky sociální pomoci unijním občanům, kteří přicestují na jejich území, aniž mají v úmyslu najít si zde práci a nejsou schopni hradit si své životní náklady z vlastních prostředků.

6. Zásada je sice jednoznačná, avšak může vyvstat otázka jejího uplatnění ve velmi rozmanitých situacích a tato žádost o rozhodnutí o předběžné otázce poskytuje Soudnímu dvoru příležitost upřesnit řešení jedné z nich.

7. Jedná se o případ, kdy se unijní občan poté, co po dobu kratší než jeden rok vykonával zaměstnání v určitém členském státě, domáhá v hostitelském členském státě nároku na dávky na zajištění živobytí.

II – Právní rámec

A – Unijní právo

1. Smlouva o fungování Evropské unie

8. Článek 18 první pododstavec SFEU stanoví, že „v rámci použití Smluv, aniž jsou dotčena jejich zvláštní ustanovení, je zakázána jakákoli diskriminace na základě státní příslušnosti“.

9. Článek 20 SFEU stanoví, že se zavádí občanství Unie a že každá osoba, která má státní příslušnost členského státu je občanem Unie. Podle odst. 2 tohoto článku mají občané Unie zejména „právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států“. Podle druhého pododstavce čl. 20 odst. 2 SFEU se toto právo vykonává „za podmínek a v mezích stanovených Smlouvami a opatřeními přijatými na jejich základě“.

10. Článek 45 SFEU pak konkrétně zaručuje volný pohyb pracovníků uvnitř Evropské unie. Druhý odstavec tohoto článku stanoví, že tento volný pohyb „zahrnuje odstranění jakékoli diskriminace mezi pracovníky členských států na základě státní příslušnosti, pokud jde o zaměstnávání, odměnu za práci a jiné pracovní podmínky“.

2. Nařízení č. 883/2004

11. Věcná oblast působnosti nařízení č. 883/2004 je popsána v jeho třetím odstavci následovně:

„1. Toto nařízení se vztahuje na veškeré právní předpisy týkající se těchto oblastí sociálního zabezpečení:

[...]

h) dávky v nezaměstnanosti;

[...]

5 — C-333/13, EU:C:2014:2358.

2. Není-li v příloze XI stanoveno jinak, vztahuje se toto nařízení také na obecné i zvláštní systémy sociálního zabezpečení, příspěvkové i nepříspěvkové, a na systémy týkající se povinností zaměstnavatele nebo vlastníka lodí.

3. Toto nařízení se také vztahuje na zvláštní nepříspěvkové peněžité dávky, na které se vztahuje článek 70.

[...]

5. Toto nařízení se nevztahuje na:

a) na sociální pomoc a lékařskou péči;

[...]

12. Článek 4 tohoto nařízení, nadepsaný „Rovnost zacházení“, stanoví:

„Nestanoví-li toto nařízení jinak, požívají osoby, na které se toto nařízení vztahuje, stejné dávky a mají podle právních předpisů kteréhokoliv členského státu stejné povinnosti jako jeho státní příslušníci.“

13. Kapitola 9 obsažená v hlavě III nařízení č. 883/2004 je věnována „[z]vláštním nepříspěvkovým peněžitým dávkám“. Tvoří ji jediný článek 70, nadepsaný „Obecná ustanovení“, který stanoví:

„1. Tento článek se použije na zvláštní nepříspěvkové peněžité dávky, jež se poskytují podle právních předpisů, které v důsledku oblasti jejich osobní působnosti, cílů nebo podmínek pro vznik nároku mají znaky právních předpisů týkajících se jak sociálního zabezpečení uvedených v čl. 3 odst. 1, tak sociální pomoci.

2. Pro účely této kapitoly se „zvláštními nepříspěvkovými peněžitými dávkami“ rozumí dávky, které:

a) jsou určeny k poskytování buď:

- i) doplňkového, náhradního nebo pomocného krytí proti sociálním událostem zahrnutým do odvětví sociálního zabezpečení uvedeným v čl. 3 odst. 1, a které s ohledem na ekonomickou a sociální situaci v dotčeném členském státě zaručuje dotčným osobám minimální existenčně nutný příjem;
- ii) poskytnout výhradně zvláštní ochranu zdravotně postiženým, úzce spjatou se společenským prostředím této osoby v dotčeném členském státě,

a

b) jejichž financování je odvozeno výlučně od povinného daňového systému určeného ke krytí všeobecných veřejných výdajů, přičemž podmínky pro poskytování a výpočet dávek nezávisí v případě poživatele na žádném přispívání. Avšak dávky poskytované jako doplněk k příspěvkové dávce se nepovažují za příspěvkové dávky pouze z tohoto důvodu,

a

c) jsou uvedeny v příloze X.

3. Článek 7 a ostatní kapitoly této hlavy se na dávky uvedené v odstavci 2 tohoto článku nepoužijí.

4. Dávky uvedené v odstavci 2 se poskytují výlučně v členském státě, v němž dotyčné osoby bydlí, v souladu s jeho právními předpisy. Tyto dávky poskytuje instituce místa bydliště na své náklady.“

14. Příloha X nařízení č. 883/2004 upravující „[z]vláštní nepřispěvkové peněžité dávky“ obsahuje v rubrice „Německo“ následující:

„[...]

- b) Dávky na zajištění živobytí ze [základního zabezpečení] pro uchazeče o zaměstnání, pokud nejsou s ohledem na tyto dávky splněny požadavky opravňující k dočasnému příplatku po obdržení dávek v nezaměstnanosti (čl. 24 odst. 1 knihy II zákona o sociálním zabezpečení).“

3. Směrnice 2004/38

15. Body 10, 16 a 21 odůvodnění směrnice 2004/38 stanoví následující:

„10) Při výkonu svého práva pobytu by se však osoby v počáteční fázi svého pobytu neměly stát nepřiměřenou zátěží pro systém sociální pomoci hostitelského členského státu. Proto by právo pobytu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků delší než tři měsíce mělo podléhat určitým podmínkám.

[...]

16) Osoby požívající práva pobytu by neměly být vyhoštěny, pokud nepředstavují nepřiměřenou zátěž pro systém sociální pomoci hostitelského členského státu. Vyhoštění ze země by tedy nemělo být automatickým důsledkem využití systému sociální pomoci. Hostitelský členský stát by měl posuzovat, zda se nejedná o dočasné potíže, a při posuzování, zda se příjemce pomoci stal nepřiměřenou zátěží pro systém sociální pomoci a zda by měl být vyhoštěn, zohlednit délku pobytu, osobní poměry a objem poskytované pomoci. Zaměstnané osoby, osoby samostatně výdělečně činné či uchazeči o zaměstnání, jak byli definováni Soudním dvorem, by v žádném případě neměli být vyhoštěni, s výhradou případů odůvodněných veřejným pořádkem nebo veřejnou bezpečností.

[...]

21) Mělo by však být ponecháno na rozhodnutí hostitelského členského státu, zda občanům Unie jiným než zaměstnaným osobám nebo osobám samostatně výdělečně činným a osobám, které získají tento status, nebo jejich rodinným příslušníkům, přizná sociální pomoc během prvních třech měsíců pobytu, nebo u uchazečů o zaměstnání během delšího období, nebo zda těmto osobám před nabytím práva trvalého pobytu přizná podporu při studiu, včetně odborné přípravy.“

16. Článek 6 směrnice 2004/38, nadepsaný „Právo pobytu po dobu do tří měsíců“, stanoví v prvním odstavci následující:

„Občané Unie mají právo pobytu na území jiného členského státu po dobu až tří měsíců, aniž by podléhali jakýmkoli podmínkám či formalitám s výjimkou povinnosti být držitelem platného průkazu totožnosti nebo cestovního pasu.“

17. Článek 7 směrnice 2004/38, nadepsaný „Právo pobytu po dobu delší než tři měsíce“, uvádí:

„1 Všichni občané Unie mají právo pobytu na území jiného členského státu po dobu delší než tři měsíce, pokud:

- a) jsou v hostitelském členském státě zaměstnanými osobami nebo osobami samostatně výdělečně činnými; nebo
- b) mají pro sebe a své rodinné příslušníky dostatečné prostředky, aby se po dobu svého pobytu nestali zátěží pro systém sociální pomoci hostitelského členského státu, a jsou účastníky zdravotního pojištění, kterým jsou v hostitelském členském státě kryta všechna rizika [...]

[...]

3. Pro účely odst. 1 písm. a) si občan Unie, který již není zaměstnanou osobou ani samostatně výdělečně činnou osobou, ponechává postavení zaměstnané osoby nebo osoby samostatně výdělečně činné v těchto případech:

[...]

- b) je řádně zapsán jako nedobrovolný nezaměstnaný poté, co byl zaměstnán více než jeden rok a je řádně zaregistrován u příslušného úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání;
- c) je řádně zapsán jako nedobrovolný nezaměstnaný po skončení pracovní smlouvy na dobu určitou kratší jednoho roku nebo poté, co se během prvních dvanácti měsíců stal nedobrovolně nezaměstnaným, a zaregistrován u příslušného úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání. V tom případě si postavení pracovníka ponechává na dobu alespoň šesti měsíců.

[...]“

18. Článek 14 směrnice 2004/38 je věnován „[z]achování práva pobytu“. Toto ustanovení stanoví:

„1. Občanům Unie a jejich rodinným příslušníkům náleží právo pobytu uvedené v článku 6, dokud se nestanou nepřiměřenou zátěží pro systém sociální pomoci hostitelského členského státu.

[...]

3. Vyhoštění ze země nesmí být automatickým důsledkem využití systému sociální pomoci hostitelského členského státu občanem Unie nebo jeho rodinnými příslušníky.

4. Odchylně od odstavců 1 a 2, a aniž je dotčena kapitola VI, nesmějí být v žádném případě vyhoštěni občané Unie ani jejich rodinní příslušníci, pokud:

- a) občané Unie jsou zaměstnanými osobami nebo osobami samostatně výdělečně činnými, nebo
- b) občané Unie vstoupili na území hostitelského členského státu za účelem hledání zaměstnání. V tom případě nesmějí být občané Unie ani jejich rodinní příslušníci vyhoštěni, pokud mohou prokázat, že pokračují v hledání zaměstnání a mají skutečnou naději, že budou zaměstnání.“

19. Článek 24 uvedené směrnice, nadepsaný „Rovné zacházení“, stanoví:

„1. S výhradou zvláštních ustanovení výslovně uvedených ve Smlouvě a v sekundárních právních předpisech požívají všichni občané Unie, kteří pobývají na základě této směrnice na území hostitelského členského státu, v oblasti působnosti Smlouvy stejného zacházení jako státní příslušníci tohoto členského státu. Právo na rovné zacházení se vztahuje i na rodinné příslušníky, kteří nejsou státními příslušníky žádného členského státu a mají právo pobytu nebo trvalého pobytu.

2. Odchylně od odstavce 1 není hostitelský členský stát povinen přiznat nárok na sociální pomoc v prvních třech měsících pobytu nebo případně během delšího období stanoveného v čl. 14 odst. 4 písm. b), ani není povinen přiznat před nabytím práva trvalého pobytu vyživovací podporu při studiu, včetně odborné přípravy, již se rozumí stipendia nebo půjčky na studium osobám jiným než zaměstnaným osobám, osobám samostatně výdělečně činným, osobám ponechávajícím si takové postavení nebo jejich rodinným příslušníkům.“

B – Německé právo

1. Zákon o sociálním zabezpečení

20. Ustanovení §19a odst. 1 knihy I zákona o sociálním zabezpečení (Sozialgesetzbuch Erstes Buch, dále jen „SGB I“) popisuje dva druhy dávek základního zabezpečení pro uchazeče o zaměstnání následovně:

„1) Z titulu nároku na dávky základního zabezpečení mohou uchazeči o zaměstnání žádat o:

1. dávky určené k začlenění do pracovního života,
2. dávky určené k zajištění živobytí.

[...]“

21. V knize II zákona o sociálním zabezpečení (Sozialgesetzbuch Zweites Buch, dále jen „SGB II“) stanoví jeho § 1, nadepsaný „Funkce a účel dávek základního zabezpečení pro uchazeče o zaměstnání“, v odst. 1 a 3 následující:

„1) Účelem dávek základního zabezpečení [(„Grundsicherung“)] uchazečů o zaměstnání je umožnit jeho příjemcům vést důstojný život.

[...]

3) Základní zabezpečení pro uchazeče o zaměstnání zahrnuje dávky:

1. jejichž účelem je ukončit nebo omezit stav potřebnosti, především prostřednictvím začlenění do pracovního života, a
2. jejichž účelem je zajištění živobytí.“

22. Ustanovení § 7 SGB II, nadepsané „Příjemci“, stanoví:

„1) Dávky podle této knihy jsou určeny osobám, které

1. dovršily věk 15 let a nedosáhly dosud věkové hranice uvedené v § 7a,

2. jsou práceschopné,
3. jsou sociálně potřebné a
4. mají obvyklé bydliště ve Spolkové republice Německo (práceschopní příjemci). Vyloučení jsou:
 1. cizinky a cizinci, kteří nejsou ve Spolkové republice Německo zaměstnanci nebo osobami samostatně výdělečně činnými a kteří nepožívají práva volného pohybu na základě § 2 odst. 3 zákona o volném pohybu občanů Unie [(Freizügigkeitsgesetz/UE, dále jen „FreizügG/EU“)], a jejich rodinní příslušníci po dobu prvních tří měsíců svého pobytu,
 2. cizinky a cizinci, jejichž právo pobytu je odůvodněno pouze hledáním zaměstnání, a jejich rodinní příslušníci,

[...]

Druhá věta bod 1 se nevztahuje na cizinky a cizince, kteří pobývají ve Spolkové republice Německo na základě povolení k pobytu vydaného podle kapitoly 2 oddílu 5 zákona o právu pobytu. Ustanovení v oblasti práva pobytu nejsou dotčena.

[...]“

23. Ustanovení § 8 SGB II upravující pojem „schopnost pracovat“ stanoví:

„(1) Osobou schopnou pracovat je každá osoba, která není v dohledné době z důvodu nemoci nebo postižení neschopná vykonávat výdělečnou činnost po dobu alespoň tří hodin denně za podmínek obvyklých na trhu práce.

[...]“

24. Ustanovení § 9 SGB II stanoví:

„1) Sociálně potřebná je každá osoba, která si nemůže zajistit své živobytí nebo si jej nemůže zajistit dostatečně na základě příjmu nebo majetku, který se bere v úvahu, a které neplyne nezbytná pomoc od ostatních osob, zejména od jejich rodinných příslušníků nebo příjemců jiných sociálních dávek. [...]

[...]“

25. Ustanovení § 14 až 18 SGB II, jež tvoří první oddíl kapitoly 3, obsahují podrobná ustanovení ohledně začlenění na trh práce.

26. Ustanovení § 20 SGB II upravuje dodatečná ustanovení o základních potřebách na živobytí, § 21 SGB II o dodatečných potřebách a § 22 SGB II o potřebách na bydlení a topení. Konečně § 28 až 30 SGB II se týkají dávek na vzdělání a na účast na kulturním a sociálním životě.

27. Ustanovení § 1 obsažené v knize XII zákona o sociálním zabezpečení (Sozialgesetzbuch Zwölftes Buch, dále jen „SGB XII“), které upravuje sociální podporu, stanoví:

„Účelem sociální podpory je umožnit jejím příjemcům vést důstojný život. [...]“

28. Ustanovení § 21 SGB XII stanoví:

„Dávky určené na zajištění živobytí se nevyplácejí osobám, které jsou příjemci dávek podle knihy II z důvodu, že jsou schopné pracovat, nebo z důvodu jejich rodinných vazeb. [...]“

2. FreizügG/EU

29. Oblast působnosti FreizügG/EU je upravena v § 1 tohoto zákona:

„Tento zákon upravuje právo vstupu a pobytu státních příslušníků jiných členských států Evropské unie (občanů Unie) a jejich rodinných příslušníků.“

30. Stran práva vstupu a pobytu stanoví § 2 FreizügG/EU následující:

„1) Občané Unie požívající práva volného pohybu a jejich rodinní příslušníci mají právo vstoupit a pobývat na spolkovém území v souladu s ustanoveními tohoto zákona.

2) Práva volného pohybu podle práva Společenství požívají:

1. občané Unie, kteří chtějí využít pobytu jakožto pracovníci za účelem hledání zaměstnání nebo absolvování odborného vzdělání.

[...]

5. občané Unie, kteří nevykonávají žádnou výdělečnou činnost, za podmínek podle § 4,

6. rodinní příslušníci podle § 3 a 4,

[...]

3) Právo upravené v prvním odstavci není v případě zaměstnanců a samostatně výdělečně činných osob dotčeno

[...]

2. nedobrovolnou nezaměstnaností potvrzenou příslušným úřadem práce nebo ukončením samostatně výdělečné činnosti v důsledku okolností, které nastaly nezávisle na vůli samostatně výdělečné osoby, po výkonu činnosti trvající po dobu delší než jeden rok,

[...]

V případě nedobrovolné nezaměstnanosti potvrzené příslušným úřadem práce po výkonu zaměstnání v délce kratší než jeden rok zůstává právo stanovené v prvním odstavci zachováno po dobu šesti měsíců.

[...]“

31. Ustanovení § 4 FreizügG/EU stanoví pro osoby, jimž je přiznáno právo volného pohybu a které nevykonávají výdělečnou činnost, následující:

„Občané Unie, kteří nevykonávají žádnou výdělečnou činnost, a jejich rodinní příslušníci, kteří je doprovázejí nebo následují, požívají práva stanoveného v § 2 odst. 1, pokud jsou v dostatečném rozsahu zdravotně pojištěni a mají dostatečné prostředky ke krytí životních nákladů. Pokud občan unie pobývá na spolkovém území jako student, je toto právo přiznáno pouze jeho manželovi/manželce nebo partnerovi/partnerce a jeho dětem, jejichž náklady na živobytí jsou zajištěny.“

3. Evropská úmluva o sociální a lékařské pomoci

32. Článek 1 Evropské úmluvy o sociální a lékařské pomoci (dále jen „Úmluva o pomoci“) upravuje zásadu zákazu diskriminace.

33. Německá vláda však v souladu s článkem 16 bodem b) Úmluvy o pomoci vznesla dne 19. prosince 2011 výhradu (dále jen „výhrada“), podle které: [v]láda Spolkové republiky Německo se nezavazuje poskytovat občanům ostatních smluvních stran, tak jako vlastním státním příslušníkům a za stejných podmínek, dávky upravené ve druhé knize německého zákona o sociálním zabezpečení – Základní sociální ochrana uchazečů o zaměstnání – v platném znění“.

III – Skutkový stav sporu v původním řízení

34. Nazifa Alimanovič a její tři děti, Sonita, Valentina a Valentino mají švédské státní občanství. Všechny tři děti byly narozeny v Německu v letech 1994, 1998 a 1999.

35. Ze žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce vyplývá, že žalobci v původním řízení opustili německé území mezi roky 1999 a 2010. Předkládající soud uvádí, aniž upřesňuje okamžik odjezdu či jeho důvod, že v červnu 2010 přicestovali žalobci v původním řízení do Německa „zpět“.

36. Po tomto návratu do Německa bylo žalobcům v původním řízení vydáno dne 1. července 2010 osvědčení podle § 5 FreizügG/EU. Nazifa Alimanovič a její nejstarší dcera Sonita, které byly schopné pracovat ve smyslu německých právních předpisů, vykonávaly od června 2010 do května 2011, tedy po dobu kratší než jeden rok, činnosti v rámci krátkodobých zaměstnání nebo v rámci opatření na podporu zaměstnávání.

37. Předkládající soud, kterým je Bundessozialgericht (Spolkový soud pro záležitosti v oblasti sociálního zabezpečení, Německo), upřesňuje, že všichni žalobci v původním řízení pobírali mimo jiné dávky na zajištění živobytí podle SGB II, a to naposledy v období od 1. prosince 2011 do 31. května 2012. Nazifa Alimanovič a její dcera Sonita pobíraly jednak dávky na zajištění obživy pro příjemce schopné pracovat („Arbeitslosengeld II“) a její další dvě děti Valentina a Valentino pobíraly sociální dávky pro příjemce, kteří nejsou schopni pracovat.

38. Při přiznání dávek vycházel příslušný orgán, kterým je Jobcenter Berlin Neukölln, (dále jen „Jobcenter“) ze zásady, že pravidlo vyloučení občanů Unie hledajících zaměstnání upravené v § 7 odst. 1 druhém pododstavci bodě 2 SGB II se neuplatní z důvodu zásady zákazu diskriminace upravené v článku 1 Úmluvy o pomoci. Jobcenter však na základě výhrady vyplácení dávek v květnu 2012 zcela pozastavil.

39. Na základě žaloby podané žalobci v původním řízení Sozialgericht Berlin toto rozhodnutí zrušil. Podle názoru tohoto soudu se N. Alimanovič a její dcera Sonita mohly sice po ukončení zaměstnání v roce 2011 dovolávat pouze práva na pobyt za účelem hledání zaměstnání, avšak z poskytování dávek podle § 7 odst. 1 druhé věty bodu 2 SGB II nebyly vyloučeny, jelikož článek 4 nařízení č. 883/2004 zakazuje u dotčených zvláštních nepřispěvkových peněžitých dávek veškerou diskriminaci unijních občanů vůči státním příslušníkům dotyčného státu. Podle Sozialgericht Berlin nebyl tento závěr v kontradikci s možností omezit pobírání „sociální podpory“ zejména na základě čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38. Uvedený soud měl navíc za to, že důsledkem speciální zásady zákazu diskriminace zakotvené v článku 1 Úmluvy o pomoci je i nadále neuplatnění pravidla o vyloučení, neboť výhrada nebyla podle jeho názoru platně provedena do vnitrostátního práva.

40. Vzhledem k tomu, že se Jobcenter domníval, že vyloučení nároku na dávky není v rozporu s unijním právem, podal proti tomuto rozhodnutí opravný prostředek u předkládajícího soudu. Dávky k zajištění živobytí podle SGB II představují podle jeho názoru „sociální pomoc“ ve smyslu čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38, takže z tohoto důvodu lze uchazečům o zaměstnání přiznání těchto dávek odeprít. Účelem uvedených dávek není podle tvrzení Jobcenter usnadnění přístupu na trh práce, jelikož SGB II stanoví ve svém § 16 a následujících ustanoveních jiné dávky určené specificky k začlenění uchazečů o zaměstnání na pracovní trh. Jobcenter dále tvrdí, že § 7 odst. 1 druhá věta bod 2 SGB II není v rozporu s nařízením č. 883/2004 a vyloučení nároku na dávky neodporuje ani Úmluvě o pomoci, jelikož výhrada je platná a je v souladu s německou ústavou.

41. Předkládající soud ještě upřesňuje, že podle zjištění Sozialgericht Berlin, jimiž je vázán, se N. Alimanovič a její dcera Sonita nemohou dovolávat práva pobytu jakožto pracovnice podle § 2 FreizügG/EU. Od června 2010 vykonávaly pouze činnosti v rámci krátkodobých zaměstnání nebo v rámci opatření na podporu zaměstnávání v délce kratší než jeden rok, a od května 2011 již nevykonávaly žádné zaměstnání ani samostatně výdělečnou činnost. Bundessozialgericht vychází proto ze zásady, že po uplynutí šesti měsíců od ukončení jejich profesních činností, tedy v prosinci 2011, pozbyly uvedené žalobkyně v původním řízení postavení pracovníků, a to na základě § 2 odst. 3 druhé věty FreizügG/EU ve spojení s § 7 odst. 3 písm. c) směrnice 2004/38.

42. Nazifa Alimanovič a její dcera Sonita musejí být proto považovány za uchazečky o zaměstnání ve smyslu § 2 odst. 2 bodu 1 FreizügG/EU, jelikož v Německu vykonávaly činnosti v rámci krátkodobých zaměstnání nebo v rámci opatření na podporu zaměstnávání v délce kratší než jeden rok. Podle ustanovení SGB II a konkrétně jeho § 7 odst. 1 druhé věty bodu 2 jsou tedy vyloučeny jejich nároky na příspěvky na zajištění živobytí, a tím i od něj odvozený nárok Valentiny a Valentina na sociální příspěvek určený k zajištění obživy⁶.

IV – Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce a řízení před Soudním dvorem

43. Za těchto okolností se předkládající soud táže na slučitelnost pravidla upravujícího vyloučení obsaženého v § 7 odst. 1 druhé větě bodu 2 SGB II z hlediska různých pravidel unijního práva.

44. Rozhodnutím ze dne 12. prosince 2013, došlým Soudnímu dvoru dne 10. února 2014, se proto Bundessozialgericht rozhodl, že přeruší řízení a položí Soudnímu dvoru na základě článku 267 SFEU následující předběžné otázky:

„1) Platí zásada zákazu diskriminace zakotvená v článku 4 nařízení [č. 883/2004] – s výjimkou vyloučení možnosti výplaty dávek do zahraničí podle čl. 70 odst. 4 uvedeného nařízení – také ve vztahu k zvláštním nepřispěvkovým peněžitým dávkám ve smyslu čl. 70 odst. 1 a 2 nařízení (ES) č. 883/2004?

2) V případě kladné odpovědi na [první] otázku: Jsou – a případně do jaké míry – přípustná omezení zásady zákazu diskriminace zakotvené v článku 4 nařízení [č. 883/2004] prostřednictvím ustanovení vnitrostátní právní úpravy provádějící článek 24 odst. 2 směrnice 2004/38, podle nichž bez výjimky neexistuje přístup k těmto dávkám v případech, kdy právo pobytu unijního občana v jiném členském státě plyne výlučně z cíle hledání zaměstnání?

6 – Ačkoli byly tyto nároky zachovány po dobu od 1. prosince 2011 do května 2012, je tomu tak proto, že se z důvodu článku 1 Úmluvy o pomoci neuplatnilo vyloučení upravené v § 7 SGB II. Účinky tohoto článku 1 však již pominuly dne 19. prosince 2011 z důvodu výhrady učiněné Spolkovou republikou Německo.

3) Brání čl. 45 odst. 2 SFEU ve spojení s článkem 18 SFEU vnitrostátnímu ustanovení, které bez výjimky unijním občanům, kteří se mohou jako uchazeči o zaměstnání dovolávat výkonu svého práva volného pohybu, odepírá po dobu trvání práva pobytu pouze za účelem hledání zaměstnání a nezávisle na jejich poutu k hostitelskému státu sociální dávky, které slouží k zajištění prostředků na živobytí a současně jim usnadňují přístup na trh práce?“

45. Písemná vyjádření předložily Irsko, italská, německá a švédská vláda a vláda Spojeného království, jakož i Evropská komise.

46. Všichni tito zúčastnění (s výjimkou italské vlády) se také vyjádřili na jednání, které se konalo dne 3. února 2015. Zástupci N. Alimanovič, jakož i dánská a francouzská vláda, kteří nepředložili písemná vyjádření, měli také možnost přednést na tomto jednání svá tvrzení.

V – Analýza

A – K první předběžné otázce

47. Prostřednictvím první předběžné otázky se předkládající soud táže, zda se článek 4 nařízení č. 883/2004 vztahuje na zvláštní nepřispěvkové peněžité dávky ve smyslu článku 70 tohoto nařízení. Usnesením ze dne 11. února 2015 však rozhodl vzít tuto první otázku zpět.

48. Otázka stejného znění byla totiž podána ve věci, ve které byl vydán rozsudek *Dano* (C-333/13, EU:C:2014:2358), a Soudní dvůr na ni odpověděl kladně, když rozhodl, že „nařízení č. 883/2004 musí být vykládáno tak, že „zvláštní nepřispěvkové peněžité dávky“ ve smyslu čl. 3 odst. 3 a článku 70 tohoto nařízení spadají do působnosti článku 4 uvedeného nařízení“⁷.

B – Ke druhé a třetí předběžné otázce

49. Svou druhou a třetí otázkou se předkládající soud táže Soudního dvora na to, zda je s článkem 24 odst. 2 směrnice 2004/38 na jedné straně a s články 18 SFEU a 45 odst. 2 SFEU na straně druhé slučitelná právní úprava členského státu, podle které jsou státní příslušníci jiných členských států, kteří využili svého práva na volný pohyb s cílem hledání zaměstnání, vyloučeni z nároku na některé zvláštní nepřispěvkové peněžité dávky ve smyslu nařízení č. 883/2004, přestože jsou tyto dávky zaručeny státním příslušníkům dotyčného členského státu, kteří se nacházejí ve stejné situaci⁸.

50. Soudní dvůr měl již příležitost upřesnit, že zvláštní nepřispěvková peněžitá dávka ve smyslu nařízení č. 883/2004 může spadat pod pojem „systém sociální pomoci“ obsažený v čl. 7 odst. 1 písm. b) směrnice 2004/38⁹. Pokud jsou však takové finanční dávky určeny k tomu, aby usnadnily přístup na trh práce, nelze je považovat za „dávky sociální pomoci“ ve smyslu čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38¹⁰.

51. V závislosti na povaze dávek dotčených ve věci v původním řízení bude tedy třeba odpovědět pouze na druhou nebo na třetí otázku položenou předkládajícím soudem.

7 — Bod 55, jakož i bod 1 výroku.

8 — V následné analýze budu rozlišovat mezi státními příslušníky členského státu, kteří nedávno přicestovali na území jiného členského státu, a těmi, kteří již v tomto státě pracovali a poté se stali hospodářsky nečinnými.

9 — Rozsudek *Brey* (C-140/12, EU:C:2013:565, bod 58).

10 — Rozsudek *Vatsouras a Koupatantze* (C-22/08 a C-23/08, EU:C:2009:344, bod 45).

1. Povaha dávek „základního zabezpečení“ („Grundsicherung“)¹¹ z hlediska nařízení č. 883/2004 a směrnice 2004/38

52. Kvalifikace opatření dotčeného ve věci v původním řízení má zásadní význam, neboť určí normu, z jejíhož hlediska musí být posouzena slučitelnost takového režimu, jako je režim dotčený ve věci v původním řízení: a sice čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38 v případě, že se jedná o dávku sociální pomoci, nebo čl. 45 odst. 2 SFEU v případě opatření, jehož cílem je usnadnění přístupu na trh práce.

53. Jelikož je právní úprava dotčená ve věci v původním řízení identická s právní úpravou, které se týkal rozsudek *Dano* (C-333/13, EU:C:2014:2358), využiji v tomto ohledu nejprve analýzy Soudního dvora. V zájmu vyčerpání problematiky se budu poté zabývat pravomocí předkládajícího soudu a dopadem případné smíšené povahy dávky na kvalifikaci opatření (a sice případem, kdy by dotčená dávka měla znaky sociální pomoci a zároveň znaky začlenění na pracovní trh).

a) Analýza dávek „základního zabezpečení“ („Grundsicherung“) v rozsudku *Dano*

54. Je pravda, že Soudní dvůr zkoumal slučitelnost takového pravidla, jako je pravidlo obsažené v právní úpravě dotčené ve věci v původním řízení, z hlediska čl. 24 odst. 1 směrnice 2004/38, a nikoli z hlediska druhého odstavce tohoto článku. To však nemění nic na tom, že sporné opatření kvalifikoval jako „sociální dávky“ ve smyslu uvedené směrnice.

55. Nejprve totiž připomněl, že pojem „dávky sociální pomoci“ ve smyslu čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38 odkazuje na „všechny systémy pomoci zavedené orgány veřejné správy, ať již na celostátní, regionální nebo místní úrovni, k nimž se může uchýlit osoba, která nemá dostatečné prostředky na pokrytí základních potřeb ani svých, ani svých rodinných příslušníků, a která se proto může během svého pobytu stát zátěží pro veřejné finance hostitelského členského státu, což by mohlo mít důsledky pro celkovou úroveň podpory, kterou tento stát může poskytnout“¹², načež dospěl k závěru, že je nutné „ověřit, zda čl. 24 odst. 1 směrnice 2004/38 a článek 4 nařízení č. 883/2004 brání tomu, aby bylo poskytnutí sociálních dávek v takové situaci, jako je situace ve věci v původním řízení, odepřeno“¹³.

56. Soudní dvůr tak podle všeho skutečně analyzoval dávku dotčenou ve věci v původním řízení jako sociální dávku ve smyslu směrnice 2004/38. Tuto dedukci potvrzuje závěr formulovaný v bodě 69 tohoto rozsudku, podle něhož se „ohledně přístupu k *takovým sociálním dávkám, jako jsou sociální dávky ve věci v původním řízení*, může občan Unie domáhat stejného zacházení se státními příslušníky hostitelského členského státu, pouze pokud jeho pobyt na území hostitelského členského státu splňuje podmínky stanovené směrnicí 2004/38“¹⁴.

57. Ještě poznamenávám, že popis dotčených dávek Spolkovou republikou Německo v jejím písemném vyjádření odpovídá definici „dávek sociální pomoci“ podle směrnice 2004/38, která byla připomenuta v bodě 55 tohoto stanoviska. Podle tohoto členského státu „[j]sou dávky na zajištění živobytí upravené v SGB II financovány spolkovým státem a místními úřady a vypláceny ze strany Jobcenter, která jsou v tomto smyslu orgány veřejné správy. Tyto dávky slouží v především k zajištění živobytí, pokud toto živobytí nelze zajistit z vlastních prostředků a musejí v tomto ohledu kompenzovat nedostatek vlastních příjmů. Podobně jako dávky upravené v SGB XII jsou dávky určené k zajištění živobytí vypláceny v případě sociální potřebnosti v zásadě stejné výši a na základě shodné metody výpočtu.

11 — Pojem použitý v SGB II.

12 — Rozsudek *Dano* (C-333/13, EU:C:2014:2358, bod 63), přičemž Soudní dvůr cituje definici uvedenou v bodě 61 rozsudku *Brey* (C-140/12, EU:C:2013:565).

13 — Rozsudek *Dano* (C-333/13, EU:C:2014:2358, bod 67). Soudní dvůr zjevně používá výrazy „dávky sociální pomoci“ a „sociální dávky“, aniž lze identifikovat nějaký rozdíl. Považuji je proto za synonyma (viz rovněž v tomto smyslu body 69, 70, 74 a 77 tohoto rozsudku).

14 — Tamtéž (bod 69). Zdůrazněno autorem tohoto stanoviska.

Základem těchto dávek, jejichž výše je v podstatě omezena na nezbytné prostředky k zajištění minimální životní důstojnosti, jsou výdaje na spotřebu domácností, které spadají do spodních příjmových pásem vyplývajících ze statistik [viz § 4 zákona o výpočtu životního minima (Gesetz zur Ermittlung der Regelbedarfe)]. Účelem předmětných dávek je v první řadě zajištění živobytí¹⁵.

58. Samotný předkládající soud poukazuje ve své žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce na skutečnost, že SGB II upravuje v jedné ze zvláštních kapitol opatření pro začlenění na pracovní trh, která zahrnují dávky, jež jsou předvídané specificky pro osoby schopné pracovat ve smyslu tohoto zákona¹⁶.

59. Kromě toho, že se vrátím k zásadě vyvozené v rozsudku *Vatsouras a Koupatantze*¹⁷, podle níž nelze finanční dávky určené k usnadnění přístupu na pracovní trh považovat za dávky sociální pomoci ve smyslu čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38¹⁸, zaměřím tedy svoji analýzu na toto posledně uvedené ustanovení, a nikoli na čl. 45 odst. 2 SFEU.

60. Tento článek by byl totiž relevantní pouze v případě, že by cílem opatření dotčeného ve věci v původním řízení bylo usnadnit přístup na trh práce – což by automaticky vyloučilo jeho kvalifikaci jako opatření sociální pomoci ve smyslu směrnice 2004/38 – jelikož Soudní dvůr opakovaně rozhodl, že „není nadále možné z rozsahu působnosti článku [45 odst. 2 SFEU], který je vyjádřením základní zásady rovného zacházení zaručené článkem [18 SFEU], vylučovat finanční dávku určenou k usnadnění přístupu k zaměstnání na pracovním trhu v členském státě“¹⁹.

b) Pravomoc předkládajícího soudu a dopad případné smíšené povahy dávek „základního zabezpečení“ („Grundsicherung“)

61. Důsledky, jež vyvozují z rozsudku *Dano* (C-333/13, EU:C:2014:2358) ohledně kvalifikace dávek základního zabezpečení, které jsou dotčené ve věci v původním řízení, by se mohly jevit jako smělé, jelikož podle ustálené judikatury je na vnitrostátním soudu, aby definoval právní a skutkový rámec, jakož i použil pravidla unijního práva na věc v původním řízení²⁰. V rozsudku *Vatsouras a Koupatantze* (C-22/08 a C-23/08, EU:C:2009:344) navíc Soudní dvůr ohledně dávek podle SGB II uvedl, že „[j]e na příslušných vnitrostátních orgánech a případně na vnitrostátních soudech, aby [...] analyzovaly základní znaky uvedené dávky, zejména její účel a podmínky pro její poskytnutí“²¹.

62. Tuto myšlenku podporují ve svých vyjádřeních švédská vláda, vláda Spojeného království, jakož i Komise. Naopak Spolková republika Německo by ocenila, kdyby Soudní dvůr objasnil dotčené dávky z hlediska sporné judikatury německých soudů.

63. Z tohoto úhlu pohledu může Soudní dvůr, aniž bude sám kvalifikovat vnitrostátní opatření, alespoň „vnitrostátnímu soudu poskytnout všechny relevantní prvky výkladu unijního práva, které mohou být užitečné při posuzování účinků jeho ustanovení“²².

15 — Bod 74 písemného vyjádření Spolkové republiky Německo. V tomto smyslu viz rovněž body 65 až 72 mého stanoviska ve věci *Dano* (C-333/13, EU:C:2014:341).

16 — Bod 47 žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce. Jedná se o kapitolu 3 sestávající z § 14 až 18e. Předkládající soud pak uvádí jednotlivé příklady, jako je například příspěvek na zahájení pracovní činnosti (§ 16b SGB II), opatření na podporu zaměstnávání (§ 16d SGB II) nebo také příspěvek na podporu pracovních vztahů prostřednictvím dotací pro zaměstnance vyplácených zaměstnavatelům (§ 16e SGB II).

17 — C-22/08 a C-23/08, EU:C:2009:344.

18 — Tamtéž (bod 45).

19 — Rozsudek *Prete* (C-367/11, EU:C:2012:668, bod 25). Viz rovněž bod 49 tohoto rozsudku; rozsudky *Collins* (C-138/02, EU:C:2004:172, bod 63); *Ioannidis* (C-258/04, EU:C:2005:559, bod 22), jakož i *Vatsouras a Koupatantze* (C-22/08 a C-23/08, EU:C:2009:344, bod 37).

20 — Viz zejména rozsudek *Asociación Profesional de Empresas de Reparto y Manipulado de Correspondencia* (C-220/06, EU:C:2007:815, bod 36).

21 — Bod 41.

22 — Rozsudek *Asociación Profesional de Empresas de Reparto y Manipulado de Correspondencia* (C-220/06, EU:C:2007:815, bod 36).

64. Generální advokát Bot ve stanovisku, které přednesl ve věci Winner Wetten, rovněž uvedl, že je-li možné pochybovat o opodstatněnosti posouzení předkládajícího soudu, je toho názoru, že „[...] Soudní dvůr předkládajícímu soudu – v souladu s duchem spolupráce, kterým se řídí řízení o předběžné otázce, a za tím účelem, aby byl vnitrostátnímu soudu poskytnut veškerý výklad práva Společenství, který může být potřebný pro rozhodnutí sporu v původním řízení – poskytne údaje, které mu umožní znovu přezkoumat opodstatněnost jeho předpokladu“²³.

65. V projednávané věci může být užitečné připomenout dvě skutečnosti:

- na jedné straně podle metodologického kritéria zvoleného Soudním dvorem v rozsudku Brey (C-140/12, EU:C:2013:565) musí být pojem „systém sociální pomoci“ ve smyslu čl. 7 odst. 1 písm. b) směrnice 2004/38 určen v závislosti na *cíli* sledovaném tímto ustanovením, *a nikoli v závislosti na formálních kritériích*²⁴, a
- na straně druhé dotčená dávka musí být k tomu, aby odpovídala definici dávky sociální pomoci ve smyslu směrnice 2004/38, v souladu s rozsudky Brey²⁵ a Dano²⁶ součástí systému pomoci zavedeného orgány veřejné správy, ať již na celostátní, regionální nebo místní úrovni, jehož může využít osoba, která nemá dostatečné prostředky na pokrytí základních potřeb ani svých, ani svých rodinných příslušníků.

66. Pokud tedy účel sporné dávky odpovídá účelu upřesněnému v předcházejícím bodě, je třeba ji považovat za dávku sociální pomoci ve smyslu směrnice 2004/38.

67. Ačkoli § 19a SGB I v této souvislosti stanoví, že z titulu nároku na dávky základního zabezpečení mohou uchazeči o zaměstnání žádat jak o dávky na zajištění živobytí, tak o dávky určené k začlenění do pracovního života, § 1 odst. 1 SGB II, nadepsaný „Funkce a účel základního zabezpečení pro uchazeče o zaměstnání“, stanoví, že „účelem dávek základního zabezpečení pro uchazeče o zaměstnání je umožnit jejich příjemcům vést důstojný život“.

68. Také ustanovení § 1 odst. 3 SGB II připomíná, že základní zabezpečení pro uchazeče o zaměstnání zahrnuje dávky určené k ukončení nebo omezení stavu potřebnosti, a to zejména prostřednictvím začlenění do pracovního života, a dávky určené k zajištění živobytí.

69. Podle § 19 SGB II však předmětné dávky zahrnují „základní potřeby, dodatečné potřeby a potřeby na bydlení a topení“. Dávky podpory určené k začlenění do profesního života jsou podle informací předkládajícího soudu upraveny ve zvláštní kapitole SGB II²⁷.

70. Podmínka schopnosti pracovat stanovená v § 7 SGB II a definovaná v § 8 SGB II pro účely vzniku nároku na dávky základního zabezpečení je jen formálním kritériem jejího přiznání ve smyslu rozsudku Brey (C-140/12, EU:C:2013:565) připomenutým v bodě 65 tohoto stanoviska. Tato podmínka tedy nemá vliv na kvalifikaci opatření.

71. Jedná se totiž pouze o kritérium pro přiznání dávky, jakým je věk a stav potřebnosti, definované v § 9 samotného SGB II.

23 — C-409/06, EU:C:2010:38, bod 35.

24 — Bod 60.

25 — Tamtéž (bod 61).

26 — C-333/13, EU:C:2014:2358, bod 63.

27 — Viz poznámka pod čarou 16 tohoto stanoviska.

72. Pokud vnitrostátní soud konstatuje, že nárokované dávky sledují dvojí účel, a sice zajištění základních potřeb na jedné straně a usnadnění vstupu na trh práce na straně druhé, souhlasím s názorem, který ve svých písemných vyjádřeních uvedly italská, německá a švédská vláda, podle něhož je třeba vycházet z převažující funkce dávek, již je v projednávaném případě nepochybně zabezpečit nezbytné existenční prostředky pro důstojný život.

2. Výklad čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38 a rozsah diskreční pravomoci členských států při jeho provedení

a) Platnost výjimky upravené v čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38

73. Podle čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38 „[n]ení hostitelský členský stát povinen přiznat nárok na sociální pomoc v prvních třech měsících pobytu nebo případně během delšího období stanoveného v čl. 14 odst. 4 písm. b)“, tedy období, během něhož si hledají zaměstnání občané Unie, kteří vstoupili na území hostitelského členského státu za tímto účelem.

74. Ačkoli tedy „čl. 24 odst. 1 směrnice 2004/38 a článek 4 nařízení č. 883/2004 připomínají zákaz diskriminace na základě státní příslušnosti, *obsahuje čl. 24 odst. 2 uvedené směrnice výjimku ze zásady zákazu diskriminace*“²⁸.

75. Soudní dvůr v rozsudku *Dano* (C-333/13, EU:C:2014:2358) ohledně prvních tří měsíců uvedených v tomto ustanovení potvrdil, že „[p]odle čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38 není hostitelský členský stát během této doby povinen přiznat nárok na sociální pomoc státnímu příslušníkovi jiného členského státu nebo jeho rodinným příslušníkům“²⁹.

76. Stran nároku státních příslušníků členských států, kteří si hledají zaměstnání v jiném členském státě, tedy v případě druhého časového období uvedeného v čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38, již Soudní dvůr rozhodl, že jeho posouzení z hlediska zásady zákazu diskriminace „neodhalilo žádnou skutečnost, kterou by mohla být dotčena [jeho] platnost“³⁰.

77. Nerovné zacházení mezi občany Unie, kteří využili svobody pohybu a pobytu, na jedné straně a státními příslušníky hostitelského členského státu na straně druhé v souvislosti s poskytováním sociálních dávek je ve skutečnosti „nevyhnutelným důsledkem směrnice 2004/38 [z důvodu] vztahu zavedeného unijním zákonodárcem v článku 7 směrnice mezi požadavkem na dostatečné prostředky, který je podmínkou pobytu, na jedné straně, a snahou nevytvářet zátěž pro systém sociální pomoci členských států“³¹.

78. Za těchto podmínek není taková zásada právní úpravy členského státu, která je dotčena ve věci v původním řízení, a jež vylučuje z nároku na zvláštní nepřispěvkovou peněžitou dávku ve smyslu nařízení č. 883/2004 (která navíc představuje dávku sociální pomoci ve smyslu směrnice 2004/38) osoby, které přicestují na území uvedeného členského státu za účelem hledání zaměstnání, podle mého názoru v rozporu s článkem 4 nařízení č. 883/2004, ani se systémem zavedeným směrnicí 2004/38.

28 — Rozsudek *Dano* (C-333/13, EU:C:2014:2358, bod 64). Zdůrazněno autorem tohoto stanoviska.

29 — Bod 70.

30 — Rozsudek *Vatsouras a Koupatantze* (C-22/08 et C-23/08, EU:C:2009:344, bod 46). Je pravda, že k tomuto konstatování platnosti došlo z hlediska článku 12 ES a čl. 39 odst. 2 ES (nyní články 18 SFEU a 45 odst. 2 SFEU). Jelikož se však „[v]šichni občané Unie [...] mohou dovolávat zákazu diskriminace na základě státní příslušnosti uvedeného v článku 18 SFEU ve *všech* situacích spadajících do oblasti věcné působnosti unijního práva“ [viz bod 59 rozsudku *Dano* (C-333/13, EU:C:2014:2358), zdůrazněno autorem stanoviska], nelze podle mého názoru konstatování Soudního dvora ohledně platnosti čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38 omezit pouze na situaci „pracovníka“ ve smyslu článku 45 SFEU.

31 — Rozsudek *Dano* (C 333/13, EU:C:2014:2358, bod 77).

79. Způsob výkonu tohoto oprávnění však vyžaduje důkladné posouzení. Nelze totiž ztrácet ze zřetele celkový právní rámec, jehož součástí je směrnice 2004/38, jak připomněl Soudní dvůr v rozsudku Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358).

b) Postavení článku 24 směrnice 2004/38 v unijním právním řádu

80. V rozsudku Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358) Soudní dvůr nejprve připomíná, že „čl. 20 odst. 1 SFEU přiznává status občana Unie každé osobě, která má státní příslušnost členského státu (rozsudek N., C-46/12, EU:C:2013:97, bod 25)“³².

81. Dále poukazuje na svou ustálenou judikaturu, podle níž „status občana Unie je předurčen být základním statusem státních příslušníků členských států, aby těm státním příslušníkům, kteří se nacházejí ve stejné situaci, bylo umožněno požívat v rámci věcné působnosti Smlouvy o FEU stejného právního zacházení bez ohledu na jejich státní příslušnost, aniž by byly dotčeny výjimky, které jsou v tomto ohledu výslovně stanoveny (rozsudky Grzelczyk, C-184/99, EU:C:2001:458, bod 31; D’Hoop, C-224/98, EU:C:2002:432, bod 28, jakož i N., C-46/12, EU:C:2013:97, bod 27)“³³.

82. Z toho vyplývá, že „[v]šichni občané Unie se tedy mohou dovolávat zákazu diskriminace na základě státní příslušnosti uvedeného v článku 18 SFEU ve všech situacích spadajících do oblasti věcné působnosti unijního práva. Tyto situace zahrnují situace týkající se výkonu svobody pohybu a pobytu na území členských států přiznané článkem 20 odst. 2 prvním pododstavcem písm. a) SFEU a článkem 21 SFEU (viz rozsudek N., C-46/12, EU:C:2013:97, bod 28 a citovaná judikatura)“³⁴.

83. Soudní dvůr k tomu dále dodal, že „[v] tomto ohledu je třeba konstatovat, že čl. 18 odst. 1 SFEU zakazuje jakoukoli diskriminaci na základě státní příslušnosti ‚[v] rámci použití Smluv, aniž jsou dotčena jejich zvláštní ustanovení‘. Článek 20 odst. 2 druhý pododstavec SFEU výslovně stanoví, že práva přiznaná tímto článkem občanům Unie se vykonávají ‚za podmínek a v mezích stanovených Smlouvami a opatřeními přijatými na jejich základě‘. Podle čl. 21 odst. 1 SFEU je právo občanů Unie svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států taktéž podmíněno dodržováním ‚omezení a podmínek stanovených ve Smlouvách a v opatřeních přijatých k jejich provedení‘ (viz rozsudek Brey, C-140/12, EU:C:2013:565, bod 46 a citovaná judikatura)“³⁵.

84. Soudní dvůr dospěl nakonec k závěru, že „zásada zákazu diskriminace, upravená obecně v článku 18 SFEU, je tak v článku 24 směrnice 2004/38 *konkretizována* ve vztahu k občanům Unie, kteří [...] využívají svobody pohybu a pobytu na území členských států. Tato zásada je dále konkretizována v článku 4 nařízení č. 883/2004 ve vztahu k [...] občanům Unie, kteří v hostitelském členském státě uplatňují nárok na dávky uvedené v čl. 70 odst. 2 uvedeného nařízení“³⁶.

85. Jinými slovy, čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38, který umožňuje nerovné zacházení mezi občany Unie a státními příslušníky hostitelského členského státu, představuje „výjimku ze zásady rovného zacházení upravené v článku 18 SFEU, přičemž čl. 24 odst. 1 [této] směrnice [...] je jen zvláštním vyjádřením této zásady“³⁷. Musí být tedy vykládán restriktivně a v souladu s ustanoveními Smlouvy, včetně ustanovení týkajících se občanství Unie a volného pohybu pracovníků.

32 — Bod 57.

33 — Tamtéž (bod 58).

34 — Tamtéž (bod 59).

35 — Rozsudek Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358, bod 60).

36 — Tamtéž (bod 61). Zdůrazněno autorem tohoto stanoviska.

37 — Rozsudek N. (C-46/12, EU:C:2013:97, bod 33).

86. Kromě toho musejí být omezení poskytování sociálních dávek občanům Unie, kteří nemají nebo již nemají postavení pracovníka a jež jsou zavedena na základě čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38, legitimní³⁸.

87. V tomto rámci a na základě těchto pravidel vyžadujících, aby byla výjimka vykládána restriktivně a omezení, která z ní vyplývají, byla legitimní, navrhuji rozlišovat tři případy:

- případ státního příslušníka členského státu, který přicestuje na území jiného členského státu a pobývá v něm po dobu kratší než tři měsíce nebo po dobu delší než tři měsíce, avšak nesleduje cíl hledat si v tomto státě zaměstnání (případ 1);
- případ státního příslušníka členského státu, který přicestuje na území jiného členského státu s cílem hledat si v něm zaměstnání (případ 2), a
- případ státního příslušníka členského státu, který pobývá po dobu delší než tři měsíce na území jiného členského státu a který v tomto státě vykonával zaměstnání (případ 3).

i) Případ č. 1: státní příslušník členského státu, který přicestuje na území jiného členského státu a pobývá v něm po dobu kratší než tři měsíce nebo po dobu delší než tři měsíce, avšak nesleduje cíl hledat si v tomto státě zaměstnání

88. První situace odpovídá v obecných rysech situaci, která byla předložena k posouzení Soudnímu dvoru ve věci *Dano* (C-333/13, EU:C:2014:2358).

89. Soudní dvůr v první řadě rozhodl, že „[p]odle čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38 není hostitelský členský stát [...] povinen přiznat nárok na sociální pomoc státnímu příslušníkovi jiného členského státu nebo jeho rodinným příslušníkům [v případě pobytů do tří měsíců]“³⁹.

90. Tento výklad je v souladu s cílem zachování finanční rovnováhy systému sociálního zabezpečení členských států sledovaným směrnicí 2004/38⁴⁰. Jelikož členské státy nemohou požadovat od občanů Unie, aby měli po dobu tříměsíčního pobytu dostatečné prostředky na zajištění živobytí a osobní zdravotní pojištění, je legitimní neukládat členským státům povinnost hradit jejich náklady.

91. V opačném případě by totiž hrozilo, že přiznávání nároků na dávky sociální pomoci občanům Unie, kteří nejsou povinni mít dostatečné prostředky na živobytí, povede k masivnímu stěhování, jež by mohlo způsobit nepřiměřenou zátěž pro vnitrostátní systémy sociálního zabezpečení.

92. Také vazba k hostitelskému členskému státu je během tohoto prvního období s největší pravděpodobností slabá.

93. Soudní dvůr v rozsudku *Dano* (C-333/13, EU:C:2014:2358) rovněž upřesnil, že členský stát musí „mít na základě článku 7 [směrnice 2004/38] možnost odepřít přiznání sociálních dávek hospodářsky nečinným občanům Unie, kteří využívají svobody pohybu pouze s cílem získat nárok na sociální podporu od jiného členského státu, ačkoli nemají dostatečné prostředky na to, aby se mohli dožadovat práva pobytu“⁴¹.

38 — V tomto smyslu viz rozsudek *Brey* (C-140/12, EU:C:2013:565, bod 57).

39 — Rozsudek *Dano* (C-333/13, EU:C:2014:2358, bod 70).

40 — Viz bod 10 odůvodnění této směrnice.

41 — Bod 78.

ii) Případ č. 2: státní příslušník členského státu, který přicestuje na území jiného členského státu s cílem hledat si v něm zaměstnání

94. Rozlišování mezi státním příslušníkem členského státu, který se přestěhuje s cílem hledat si zaměstnání, a státním příslušníkem, který již vstoupil na pracovní trh, je rozhodující.

95. Ačkoli předkládající soud omezil svou druhou a třetí otázku na výklad článku 4 nařízení č. 883/2004 a článku 24 směrnice 2004/38, jakož i článků 18 a 45 odst. 2 SFEU, „[nebrání] taková okolnost Soudnímu dvoru, aby předkládajícímu soudu poskytl všechny prvky výkladu unijního práva, které mohou být užitečné pro rozhodnutí ve věci, která mu byla předložena, bez ohledu na to, zda je tento soud ve svých otázkách zmínil“⁴².

96. Soudní dvůr již přitom judikoval, že „zatímco státní příslušníci členských států, kteří se stěhují pro účely hledání zaměstnání, požívají zásady rovného zacházení jen při přístupu k tomuto zaměstnání, ti, kteří již vstoupili na trh práce, mohou na základě čl. 7 odst. 2 [nařízení Rady (EHS) č. 1612/68 ze dne 15. října 1968 o volném pohybu pracovníků uvnitř Společenství⁴³, nahrazeného čl. 7 odst. 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie⁴⁴], využívat stejných sociálních a daňových výhod jako tuzemští pracovníci“⁴⁵.

97. Vzhledem k odůvodnění v rozsudku Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358), jež se týká rovnováhy zavedené směrnicí 2004/38⁴⁶, a rozlišování mezi pracovníkem, který přicestuje na území členského státu, a pracovníkem, který již vstoupil na pracovní trh, v unijním právu a v judikatuře Soudního dvora, není taková právní úprava členského státu, jako je právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, která z nároku na zvláštní nepřispěvkovou peněžitou dávku ve smyslu nařízení č. 883/2004 (která navíc představuje dávku sociální pomoci ve smyslu směrnice 2004/38) vylučuje osoby, jež přicestují na území uvedeného členského státu za účelem hledání zaměstnání, podle mého názoru v rozporu s článkem 4 uvedeného nařízení ani se systémem zavedeným uvedenou směrnicí.

98. Toto vyloučení je nejen v souladu se zněním čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38 tím, že opravňuje členské státy, aby nad rámec prvních tří měsíců pobytu odmítly nárok na dávky sociální pomoci státním příslušníkům jiných členských států, kteří přicestovali na území hostitelského členského státu s cílem hledat si zaměstnání, ale rovněž s objektivním rozlišováním – vycházejícím z judikatury Soudního dvora, jakož i zejména z čl. 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011 – mezi státními příslušníky, kteří si hledají první zaměstnání na území hostitelského členského státu, a těmi, kteří již na tento pracovní trh vstoupili⁴⁷.

iii) Případ č. 3: – státní příslušník členského státu, který pobývá po dobu delší než tři měsíce na území jiného členského státu a který v tomto státě vykonával zaměstnání

99. Větší obtíže vyvolává automatický účinek vyloučení nároku na dávky sociální pomoci v souvislosti se ztrátou postavení „pracovníka“.

42 — Rozsudek Alokpa a Moudoulou (C-86/12, EU:C:2013:645, bod 20).

43 — Úř. věst. L 257, s. 2; Zvl. vyd. 05/01, s. 15.

44 — Úř. věst. L 141, s. 1.

45 — Rozsudek Collins (C-138/02, EU:C:2004:172, body 31 a 58, jakož i citovaná judikatura).

46 — Body 67 až 79.

47 — Rozsudek Collins (C-138/02, EU:C:2004:172, body 30 a 31).

100. Podle zjištění předkládajícího soudu vykonávala N. Alimanovič a její dcera Sonita po svém příjezdu do Německa v červnu 2010 pouze činnosti v rámci krátkodobých zaměstnání nebo v rámci opatření na podporu zaměstnávání, jejichž délka činila méně než jeden rok. Od května 2011 již nevykonávaly žádnou výdělečnou činnost (ani jako zaměstnankyně, ani jako osoby samostatně výdělečně činné). V prosinci 2011 pozbyly proto postavení „pracovníka“.

101. Podle § 2 odst. 3 druhé věty FreizügG/EU si totiž občané Unie, kteří vykonávali výdělečnou činnost kratší než jeden rok, zachovávají v případě nedobrovolné nezaměstnanosti potvrzené příslušným úřadem práce právo na pobyt na území Německa po dobu šesti měsíců.

102. Vzhledem k tomu, že N. Alimanovič a její dcera Sonita již neměly postavení „pracovníka“, byly znovu považovány za uchazečky o zaměstnání. Z tohoto důvodu spadají znovu automaticky do působnosti § 7 odst. 1 druhé věty bodu 2 SGB II, který vylučuje nárok na dávky na zajištění živobytí pro dlouhodobě nezaměstnané osoby. V důsledku toho pozbyly také její další dvě děti, Valentina a Valentino, svůj odvozený nárok na sociální příspěvek určený k zajištění obživy na základě SGB II.

103. Zánik postavení pracovníka je podle všeho sice přiměřeným, byť restriktivním provedením článku 7 odst. 3 písm. c) směrnice 2004/38⁴⁸, avšak jeho automatické dopady na nárok na dávky k zajištění živobytí podle SGB II jsou zřejmě v rozporu s obecným systémem zavedeným touto směrnicí.

104. Soudní dvůr totiž v bodě 77 rozsudku Brey (C-140/12, EU:C:2013:565) rozhodl, že „automatické vyloučení hostitelským členským státem hospodářsky nečinných státních příslušníků jiných členských států z pobírání dané sociální dávky, a to i v období po uplynutí prvních tří měsíců pobytu uvedeném v čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38, neumožňuje příslušným orgánům hostitelského členského státu, nedosahují-li prostředky dotčené osoby referenční částky pro poskytnutí této dávky, provést v souladu s požadavky vyplývajícími zejména z čl. 7 odst. 1 písm. b) a čl. 8 odst. 4 této směrnice, jakož i ze zásady proporcionality, celkové posouzení zátěže, kterou by konkrétně představovalo poskytnutí této dávky pro celý systém sociální pomoci v závislosti na individuálních okolnostech situace dotčené osoby“.

105. Ačkoli Soudní dvůr odkazuje v tomto bodě svého rozsudku na ustanovení směrnice 2004/38 upravující právo pobytu delší než tři měsíce, vztahuje se požadavek individuálního přezkoumání k žádosti o sociální dávky a nikoli k oprávněnosti pobytu, přestože některé vlády tvrdily na jednání ze dne 3. února 2015 opak.

106. V souladu s touto judikaturou musí proto příslušné orgány hostitelského členského státu při posouzení žádosti hospodářsky nečinného občana Unie, který se nachází v takové situaci, jako je situace N. Alimanovič a její dcery Sonity, zohlednit zejména výši a pravidelnost příjmů, které má k dispozici dotčený občan Unie, ale také dobu, po kterou mu může být požadovaná dávka vyplácena⁴⁹.

107. Dále je nutné poznamenat, že stejně tak jako Soudní dvůr rozvinul judikaturu, která umožňuje, aby byl nárok na určité dávky pro hospodářsky nečinné občany Unie podmíněný požadavkem integrace v hostitelském členském státě⁵⁰, mělo by automatickému vyloučení uvedených dávek zabránit prokázání *skutečné vazby* na tento stát.

48 — Podle čl. 7 odst. 3 písm. c) směrnice 2004/38 si občan Unie, který již není zaměstnanou osobou ani samostatně výdělečně činnou osobou, ponechává postavení zaměstnané osoby nebo osoby samostatně výdělečně činné, „pokud je řádně zapsán jako nedobrovolný nezaměstnaný po skončení pracovní smlouvy na dobu určitou kratší jednoho roku nebo poté, co se během prvních dvanácti měsíců stal nedobrovolně nezaměstnaným, a pokud je zaregistrován u příslušného úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání. V tom případě si postavení pracovníka ponechává na dobu alespoň šesti měsíců“.

49 — V tomto smyslu viz rozsudek Brey (C-140/12, EU:C:2013:565, body 78 a 79).

50 — V tomto smyslu viz ohledně životních nákladů studentů, rozsudky Bidar (C-209/03, EU:C:2005:169, bod 57) a Förster (C-158/07, EU:C:2008:630, bod 49). Stran čekacích příspěvků určených pro mladé lidi hledající své první zaměstnání nebo příspěvku na hledání zaměstnání viz rozsudky Collins (C-138/02, EU:C:2004:172, bod 67); Vatsouras a Koupatantze (C-22/08 a C-23/08, EU:C:2009:344, bod 38), jakož i Prete (C-367/11, EU:C:2012:668).

108. V rámci této judikatury již totiž Soudní dvůr rozhodl, že jediná podmínka, která má příliš obecný a vylučný charakter, neboť neprávem zvýhodňuje prvek, jenž nezbytně neprokazuje skutečný a efektivní stupeň pouta žadatele o příspěvky k zeměpisnému trhu práce, a vylučuje všechny ostatní reprezentativní skutečnosti, překračuje rámec toho, co je nezbytné k dosažení sledovaného cíle⁵¹.

109. K prokázání existence trvalé vazby mezi dotyčnou osobou a jejím novým hostitelským členským státem mohou podle Soudního dvora přispět také skutečnosti, které spadají do jejich rodinných poměrů, jako je existence úzkých vazeb, především osobní povahy⁵². Za těchto okolností překračuje „vnitrostátní právní úprava zavádějící podmínku, která brání zohlednění jiných skutečností potenciálně prokazujících skutečnou míru pouta žadatele o čekací příspěvky k dotčenému zeměpisnému trhu práce [...], meze toho, co je nezbytné pro dosažení sledovaného cíle“⁵³.

110. Z těchto úvah vyplývá, že unijní právo, a konkrétně zásada rovného zacházení, která je zakotvena v článku 18 SFEU a konkretizovaná v článku 4 nařízení č. 883/2004 a článku 24 směrnice 2004/38, brání takové právní úpravě členského státu, jako je právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, jež po uplynutí doby nedobrovolné nezaměstnanosti v délce šesti měsíců následující po výdělečné činnosti kratší než jeden rok vylučuje občana Unie automaticky z přiznání nároku na zvláštní nepřispěvkovou peněžitou dávku ve smyslu nařízení č. 883/2004 (která navíc představuje dávku sociální pomoci ve smyslu směrnice 2004/38), aniž tomuto občanovi umožní prokázat existenci této skutečné vazby k hostitelskému členskému státu.

111. Kromě okolností plynoucích z rodinných poměrů (jako je školní docházka dětí) může existenci uvedené vazby k hostitelskému členskému státu prokázat v této souvislosti skutečné a efektivní hledání zaměstnání během přiměřeně dlouhé doby⁵⁴. Za tímto účelem by měl být rovněž zohledněn výkon zaměstnání v minulosti či dokonce skutečnost, že si dotyčná osoba našla nové zaměstnání po podání žádosti o přiznání sociálních dávek.

3. Stručná analýza z hlediska článku 45 SFEU

112. Ještě pro úplnost upřesňuji, že stejné úvahy by se měly uplatit v případě, kdyby Soudní dvůr ponechal kvalifikaci dávek základního zabezpečení z hlediska unijního práva na vnitrostátním soudu a tento soud by měl za to, že účelem uvedených dávek je hlavně usnadnění přístupu na pracovní trh.

113. Jak jsem totiž připomněl, Soudní dvůr opakovaně rozhodl, že „není nadále možné z rozsahu působnosti čl. [45 odst. 2 SFEU], který je vyjádřením základní zásady rovného zacházení zaručené článkem [18 SFEU], vylučovat finanční dávku určenou k usnadnění přístupu k zaměstnání na pracovním trhu v členském státě“⁵⁵.

114. Soudní dvůr však také v rozsudku *Vatsouras a Koupatantze* (C-22/08 a C-23/08, EU:C:2009:344) judikoval, že je „legitimní, že členský stát takovouto dávku přizná teprve poté, co mohla být prokázána skutečná vazba mezi uchazečem o zaměstnání a trhem práce v tomto státě“⁵⁶.

51 — Viz rozsudek *Prete* (C-367/11, EU:C:2012:668, bod 34 a citovaná judikatura).

52 — Tamtéž (bod 50).

53 — Tamtéž (bod 51).

54 — A to přinejmenším vazbu s jeho pracovním trhem. Viz rozsudky *Collins* (C-138/02, EU:C:2004:172, bod 70); *Vatsouras a Koupatantze* (C-22/08 a C-23/08, EU:C:2009:344, bod 39), jakož i *Prete* (C-367/11, EU:C:2012:668, bod 46).

55 — Rozsudek *Prete* (C 367/11, EU:C:2012:668, bod 25). V tomto smyslu viz rovněž bod 49 tohoto rozsudku; rozsudky *Collins* (C 138/02, EU:C:2004:172, bod 63); *Ioannidis* (C-258/04, EU:C:2005:559, bod 22), jakož i *Vatsouras a Koupatantze* (C-22/08 a C-23/08, EU:C:2009:344, bod 37).

56 — Bod 38.

115. Jak jsem přitom uvedl výše, existenci takového pouta je možné ověřit zejména zjištěním, že dotčená osoba hledala v dotčeném členském státě během přiměřeně dlouhé doby efektivně a skutečně zaměstnání⁵⁷.

116. Za těchto okolností se „státní příslušníci členských států hledající zaměstnání v jiném členském státě, kteří si vytvořili skutečné vazby na trh práce tohoto státu, mohou za účelem poskytnutí finanční dávky určené k usnadnění přístupu na trh práce dovolávat článku [45 odst. 2 SFEU]“⁵⁸, což musí konstatovat příslušné vnitrostátní orgány a případně vnitrostátní soudy.

4. Subsidiární úvaha o situaci dítěte státního příslušníka členského státu, který se přestěhoval do jiného členského státu s cílem hledat si v něm zaměstnání

117. Vzhledem k tomu, že z vysvětlení právního a skutkového stavu předloženého předkládajícím soudem vyplývá, že N. Alimanovič je od prosince 2011 považována za uchazečku o zaměstnání ve smyslu § 2 odst. 2 bodu 1 FreizügG/EU, pozbyla osobní nárok na dávky na zajištění živobytí pro dlouhodobě nezaměstnané. Z tohoto důvodu pozbyly také její dvě nejmladší děti, Valentina a Valentino, nárok na sociální příspěvky k zajištění obživy na základě SGB II, jelikož § 7 odst. 1 druhá věta bod 2 SGB II vylučuje z nároku na dávky určené k zajištění živobytí „cizinky a cizince, jejichž právo pobytu je odůvodněno pouze hledáním zaměstnání, a jejich rodinné příslušníky“⁵⁹.

118. Jak jsem uvedl výše, předkládající soud omezil svou druhou a třetí otázku na výklad článku 4 nařízení č. 883/2004 a článku 24 směrnice 2004/38, jakož i články 18 SFEU a čl. 45 odst. 2 SFEU, avšak tato okolnost nebrání tomu, aby Soudní dvůr poskytl předkládajícímu soudu všechny prvky výkladu unijního práva, které mohou být užitečné pro rozhodnutí ve věci, jež mu byla předložena, bez ohledu na to, zda je tento soud ve svých otázkách zmínil.

119. Z ustálené judikatury přitom vyplývá, že děti státního příslušníka členského státu, který pracuje nebo pracoval v hostitelském členském státě, a rodič, který o děti skutečně pečuje, se mohou v posledně uvedeném státě dovolávat práva pobytu pouze na základě článku 10 nařízení č. 492/2011⁶⁰.

120. Toto právo dětí na pobyt je judikaturou kvalifikováno jako „autonomní“ v rozsahu, v němž je vázáno pouze na jejich přístup ke vzdělání⁶¹, jelikož Soudní dvůr výslovně uvedl, že směrnice 2004/38 nestanoví, že právo na pobyt dětí, které studují, a rodiče, který se o ně stará, je závislé na skutečnosti, že tyto osoby mají dostatečné prostředky a komplexní zdravotní pojištění⁶², nebo obecně na podmínkách definovaných ve směrnici 2004/38⁶³.

121. Pokud se tedy prokáže, což musí ověřit předkládající soud, že Valentina a Valentino Alimanovičovi navštěvují pravidelně školu v zařízení nacházejícím se v Německu, mají – tak jako jejich matka Nazifa Alimanovič – právo na pobyt na německém území, přestože uplynula šestiměsíční doba uvedená v § 2 odst. 3 druhé větě FreizügG/EU.

57 — V tomto smyslu viz rozsudky Collins (C-138/02, EU:C:2004:172, bod 70); Vatsouras a Koupatantze (C-22/08 a C-23/08, EU:C:2009:344, bod 39), jakož i Prete (C-367/11, EU:C:2012:668, bod 46).

58 — Rozsudek Vatsouras a Koupatantze (C-22/08 a C-23/08, EU:C:2009:344, bod 40).

59 — Zdůrazněno autorem tohoto stanoviska.

60 — V tomto smyslu viz rozsudky Ibrahim a Secretary of State for the Home Department (C-310/08, EU:C:2010:80, bod 59); Teixeira (C-480/08, EU:C:2010:83, bod 36), jakož i Alarape a Tijani (C-529/11, EU:C:2013:290, bod 26). Ustanovením použitelným v těchto věcech byl článek 12 nařízení č. 1612/68, které bylo zrušeno nařízením č. 492/2011. Citovaná judikatura však zůstává relevantní, neboť článek 10 tohoto nového nařízení je shodný s výše uvedeným článkem 12. První pododstavec tohoto článku stanoví, že „[d]ěti státního příslušníka členského státu, který je nebo byl zaměstnán na území jiného členského státu, mají přístup k obecnému, učňovskému a odbornému vzdělání za stejných podmínek jako státní příslušníci tohoto státu, pokud tyto děti mají bydliště na jeho území.“

61 — Viz rozsudky Baumbast a R (C-413/99, EU:C:2002:493, bod 63); Ibrahim a Secretary of State for the Home Department (C-310/08, EU:C:2010:80, bod 35), a Teixeira (C-480/08, EU:C:2010:83, body 36 a 46).

62 — V tomto smyslu viz rozsudky Ibrahim a Secretary of State for the Home Department (C-310/08, EU:C:2010:80, body 56 a 59) a Teixeira (C-480/08, EU:C:2010:83, bod 70).

63 — V tomto smyslu viz rozsudek Teixeira (C-480/08, EU:C:2010:83, bod 61).

122. Za těchto podmínek se § 7 odst. 1 druhá věta bod 2 SGB II na situaci N. Alimanovič ani na situaci jejich dvou nejmladších dětí nepoužije, jelikož toto ustanovení se vztahuje pouze na osoby „jejichž právo pobytu je odůvodněno pouze hledáním zaměstnání, a na jejich rodinné příslušníky“.

VI – Závěry

123. Právo pohybovat se a pracovat je základní a absolutní svobodou unijního práva. V této souvislosti měl unijní zákonodárce za to, že je nezbytné vymezit právo pobytu státních příslušníků členských států.

124. Za tímto účelem stanoví článek 7 směrnice 2004/38 především to, že všichni občané Unie mají právo pobytu na území jiného členského státu po dobu delší než tři měsíce, pokud jsou v hostitelském členském státě zaměstnanými osobami nebo osobami samostatně výdělečně činnými, nebo pokud mají pro sebe a své rodinné příslušníky dostatečné prostředky, aby se po dobu svého pobytu nestali zátěží pro systém sociální pomoci hostitelského členského státu, a jsou účastníky zdravotního pojištění, kterým jsou v tomto státě kryta všechna rizika.

125. Článek 14 směrnice 2004/38, který vymezuje striktně možnosti vyhoštění občana Unie, který nesplňuje výše uvedené podmínky, je důkazem toho, že svoboda pohybu a z ní plynoucí právo pobytu, mají zásadní charakter.

126. Vzhledem k předcházejícím úvahám navrhuji, aby Soudní dvůr na předběžnou otázku položenou Bundessozialgericht odpověděl následovně:

- „1) Článek 24 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS, musí být vykládán v tom smyslu, že nebrání právní úpravě členského státu, jež vylučuje z nároku na některé zvláštní nepřispěvkové peněžité dávky ve smyslu čl. 70 odst. 2 nařízení č. 883/2004, ve znění nařízení č. 1244/2010, které rovněž představují dávku sociální pomoci ve smyslu směrnice 2004/38, státní příslušníky jiných členských států, kteří mají nárok na pobyt delší než tři měsíce za účelem hledání zaměstnání na základě čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2004/38, přestože jsou tyto dávky zaručeny státním příslušníkům hostitelského členského státu, kteří se nacházejí ve stejné situaci.
- 2) Článek 24 odst. 2 směrnice 2004/38 musí být vykládán v tom smyslu, že brání právní úpravě členského státu, jež vylučuje z nároku na některé ‚zvláštní nepřispěvkové peněžité dávky‘ ve smyslu čl. 70 odst. 2 nařízení č. 883/2004, ve znění nařízení č. 1244/2010, které rovněž představují ‚dávku sociální pomoci‘ ve smyslu směrnice 2004/38, automaticky a bez přezkoumání osobní situace, státní příslušníky jiných členských států, kteří hledají zaměstnání na území hostitelského členského státu poté, co vstoupili na uvedený pracovní trh, přestože jsou tyto dávky zaručeny státním příslušníkům hostitelského členského státu, kteří se nacházejí ve stejné situaci.
- 3) Za takových okolností, jako jsou okolnosti ve věci v původním řízení, mohou děti státního příslušníka členského státu, který pracuje nebo pracoval v hostitelském členském státu, a rodič, který o ně skutečně pečuje, uplatňovat v posledně uvedeném státu právo pobytu toliko na základě článku 10 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie, aniž takové právo podléhá podmínce, že v tomto státu mají dostatečné prostředky a kompletní zdravotní pojištění.“